

Sygn. akt I ACa 269/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 września 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Roman Sugier
Sędziowie :	SA Joanna Naczyńska (spr.) SO del. Aneta Pieczyrak-Pisulińska
Protokolant :	Magdalena Bezak

po rozpoznaniu w dniu 8 września 2015 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa J. S.

przeciwko Z. B.

o odmowę wykonania tytułu wykonawczego

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 1 sierpnia 2014 r., sygn. akt II C 347/11

prostując oznaczenie sprawy, jako „o odmowę wykonania tytułu wykonawczego”

1) zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

a) oddala powództwo,

b) zasądza od powoda na rzecz pozwanego 3 617 (trzy tysiące sześćset siedemnaście) złotych z tytułu zwrotu kosztów procesu;

2) zasądza od powoda na rzecz pozwanego 2 700 (dwa tysiące siedemset) złotych z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego.

SSO del. Aneta Pieczyrak-Pisulińska	SSA Roman Sugier	SSA Joanna Naczyńska
-------------------------------------	------------------	----------------------

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 1 sierpnia 2014r. Sąd Okręgowy w Katowicach pozbawił wykonalności tytuł wykonawczy, stanowiący nakaz wykonawczy (V.) Sądu w B. z 21 lipca 1989r. do nakazu zapłaty (M.) tego Sądu z 28 czerwca 1989r., sygn. akt 46 B 3501/89 zaopatrzony w zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego przez Sąd Rejonowy w B., a następnie w klauzulę wykonalności nadaną przez Sąd Rejonowy K. w K. - postanowieniem z 27 października 2010r. w sprawie o sygn. akt I1Co 5840/10, zasądzający od J. S. na rzecz Z. B. 80.000 marek n. z odsetkami w wysokości 4% od 15 maja 1989r. wraz z kosztami procesu. Nadto zasądził od pozwanego na rzecz powoda 3.617zł z tytułu kosztów procesu oraz nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Katowicach 8.251zł z tytułu opłaty od pozwu, od uiszczenia której powód był zwolniony.

Rozstrzygnięcie to Sąd Okręgowy podjął po ustaleniu, iż powód J. S. zawarł z pozwanym Z. B. w 1987r. umowę pożyczki, na podstawie której Z. B. pożyczył powodowi 50.000 marek n.. W celu zawarcia umowy i przekazania pieniędzy stanowiących część pożyczki strony spotkały się w K.. W chwili zawierania umowy pożyczki i powód i pozwany byli obywatelami polskimi, przy czym pożyczkodawca mieszkał na terenie N., a pożyczkobiorca w Polsce. Strony nie dokonały wyboru prawa właściwego dla tej umowy. J. S. nie zwrócił pożyczonej sumy pożyczki, w związku z czym Z. B. wystąpił do sądu w B. z powództwem o zapłatę. Sąd w B. w dniu 28 czerwca 1989r. wydał nakaz zapłaty, a następnie w dniu 21 lipca 1989r. nakaz wykonawczy do powyższego nakazu zapłaty, sygn. akt 46 B 3501/89, zasądzający od J. S. na rzecz Z. B. 80.000 marek n. wraz z odsetkami w wysokości 4% od 15 maja 1989r. i kosztami procesu. Orzeczenie to zostało zaopatrzone przez Sąd w B. w zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego, a następnie w klauzulę wykonalności przez Sąd Rejonowy K. w K. - postanowieniem z 27 października 2010r., sygn. akt I Co 5840/10. Na podstawie tego tytułu wykonawczego prowadzone było w N. postępowanie egzekucyjne przez komornika n. – toczyło się ono w 1989r. oraz w 1991r., 1993r. i 1994r. Następnie, na wniosek Z. B., złożony w dniu 13 czerwca 2011r., Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym K. w K. - S. M. wszczął postępowanie egzekucyjne, w toku którego zajął ruchomości stanowiące własność powoda, sygn. akt Km 1765/11.

Sąd Okręgowy podkreślił, iż fakt zawarcia umowy pożyczki na terenie Polski – w K., wynikał z zeznań powoda, który opisał okoliczności poprzedzające zawarcie umowy, przyczyny jej zawarcia i wreszcie samo miejsce zawarcia umowy oraz z zeznań świadka D. P., która potwierdziła okoliczności związane z miejscem zawarcia umowy. Natomiast pozwany nie stawił na rozprawę, mimo wezwania do osobistego stawiennictwa w celu przesłuchania, co skutkowało pominięciem dowodu z jego zeznań.

Poddając ocenie prawnej poczynione w sprawie ustalenia faktyczne, Sąd Okręgowy zauważył, iż istota sporu sprowadzała się, do ustalenia, czy doszło do przedawnienia roszczenia Z. B. stwierdzonego tytułem wydanym przez Sąd w B. w dniu 21 lipca 1989r. w sprawie 46 B 3501/89. To zaś wymagało ustalenia prawa właściwego dla oceny skutków upływu czasu od momentu wydania orzeczenia przez sąd n. do chwili zainicjowania przez wierzyciela postępowania egzekucyjnego w Polsce w roku 2011. Podkreślił, iż aktualnie obowiązująca ustawa z 4 lutego 2011r. Prawo prywatne międzynarodowe (Dz. U. z 2011r. 80, poz. 432; dalej p.p.m.) nie zawiera żadnych unormowań szczególnych odnoszących się do stosunków prawnych powstałych przed wejściem w życie tej ustawy, zatem zgodnie z ogólną regułą wynikającą z art. XXVI ustawy z 23 kwietnia 1964r. Przepisy wprowadzające Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 94 ze zm.) zastosowanie winno znaleźć prawo dotychczasowe, a więc przepisy kolizyjne wynikające z ustawy z 12 listopada 1965r. – Prawo prywatne międzynarodowe (Dz. U. Nr 46, poz. 290 ze zm.; zwana dalej p.p.m. z 1965r.), a w szczególności regulacje zawarte w art. 13 i 29 p.p.m. z 1965r. Zgodnie z tymi przepisami, przedawnienie roszczenia podlega prawu właściwemu dla tego roszczenia (art. 13 p.p.m. z 1965r.). Natomiast do zobowiązań z umów, które nie zostały wymienione w art. 27 i 28 p.p.m., stosować należy, jeżeli strony nie dokonały wyboru prawa, prawo państwa, w którym umowa została zawarta. Umowa pożyczki nie mieści się w katalogu stosunków zobowiązaniowych objętych przepisami art. 27 i 28 p.p.m. z 1965r., a to oznacza podległość prawu państwa, w którym umowa została zawarta (tak m.in. wyrok SN z 21.05.2004r., V CK 513/03, a także wyrok SN z 3.12.2009r., II CSK 295/09). Skoro strony łączył stosunek obligacyjny, nawiązany przez zawarcie umowy pożyczki, to tym samym wszelkie wynikiły z faktu

jej zawarcia spory oraz roszczenia, powinny być oceniane na podstawie przepisów prawa państwa, w którym umowa została zawarta. Sąd Okręgowy stwierdził, iż skoro umowa została zawarta w Polsce, to stosownie do art. 29 p.p.m. z 1965r., postanowienia tego kontraktu podlegają prawu miejsca jej zawarcia, a więc prawu polskiemu, czyli regulacjom zawartym w Kodeksie cywilnym. Nadto, stosownie do art. 13 p.p.m. z 1965r., również przepisy Kodeksu cywilnego znajdują zastosowanie przy dokonywaniu oceny, czy roszczenia wynikające z tej umowy uległy przedawnieniu, czy też nie. Dlatego też przywołując art. 125 k.c. Sąd Okręgowy stwierdził, iż okres przedawnienia roszczeń objętych n. tytułem wynosił dziesięć lat. Przyjął, iż bieg przedawnienia, liczony od 21 lipca 1989r., tj. od daty wydania orzeczenia został przerwany, zgodnie z art. 123 §1 pkt 1 k.p.c. przez wszczęcie egzekucji przez komornika n., a skoro ostatni raz egzekucja na podstawie powyższego tytułu wykonawczego prowadzona była w 1994r., tym samym roszczenie objęte powyższym tytułem wykonawczym przedawniło się w 2004r.

Sąd Okręgowy podkreślił, iż zgodnie z art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. dłużnik może w drodze powództwa żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub części, gdy po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane. Uznał, iż skoro roszczenie Z. B. uległo przedawnieniu, to spełniona została przesłanka żądania pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego – prawomocnego orzeczenia Sądu w B. z 21 lipca 1989r., a konstatacja ta legła u podstaw uwzględnienia powództwa opozycyjnego w całości. O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł w oparciu o art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, obciążając nimi pozwanego, jako stronę przegrywającą proces.

Apelację od wyroku wniósł pozwany, domagając się jego zmiany przez oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu za obie instancje. Alternatywnie wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania. Zarzucił, iż Sąd Okręgowy, wydając zaskarżony wyrok naruszył art. 1143 k.p.c. przez stwierdzenie właściwości prawa polskiego dla stosunku prawnego, co do którego właściwość prawa n. ustalił prawomocnie sąd n., a nadto naruszenie przepisów n. prawa materialnego, a to § 197 BGB przez odmowę jego zastosowania, a jednocześnie naruszenie polskiego prawa materialnego, tj. art. 125§1 k.c. w zw. z art. 13 i 29 p.p.m. z 1965r. przez ich zastosowanie, a także naruszenie art. 124 § 2 k.c. przez jego niezastosowanie. W uzasadnieniu apelacji pozwany wywodził, iż Sąd Okręgowy wadliwie dokonał wtórnej oceny prawa właściwego dla rozstrzygnięcia zawisłego między stronami sporu. Zarzucił, iż Sąd Okręgowy pominął w swej ocenie prawnej skutki, jakie wedle prawa n. wywarły czynności komornika n., które niekoniecznie pokrywają się ze skutkami jakie wywiera wszczęcie i prowadzenie egzekucji w polskim systemie prawnym. Podniósł, iż gdyby nawet skutki te były tożsame, to Sąd Okręgowy w sposób niemiarodajny przyjął, iż bieg przedawnienia roszczeń stwierdzonych tytułem wykonawczym, przerwany na skutek czynności egzekucyjnych podjętych przez komornika n. zaczął biec na nowo od 1994r. Podniósł, iż powód nie przedstawił postanowienia o umorzeniu postępowania egzekucyjnego oraz oświadczył, iż według jego wiedzy postępowanie egzekucyjne prowadzone przeciwko powodowi w N. nie zostało zakończone. Podkreślił, iż § 197 ust.1 pkt.3 BGB przewiduje trzydziestoletni termin przedawnienia roszczeń stwierdzonych tytułem wykonawczym, a skoro termin ten nie upłynął, powództwo o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności powinno ulec oddaleniu.

Powód wniósł o oddalenie apelacji, jako bezzasadnej i zasądzenie od pozwanego na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Powództwo opiera się o regulacje art. 840³ k.p.c. i art. 1153¹ k.p.c., a jego przedmiotem jest żądanie odmowy wykonania tytułu wykonawczego, mającej skutki pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności, jako że tytułem wykonawczym jest orzeczenie sądu państwa członkowskiego Unii Europejskiej, opatrzone w tym państwie zaświadczeniem europejskiego tytułu egzekucyjnego, a w państwie wykonania (w Polsce) - w klauzulę wykonalności. Wprawdzie przepis art. 840³ k.p.c. został uchylony z dniem 10 stycznia 2015r., niemniej obowiązywał on w dacie wniesienia pozwu. Dlatego też Sąd Apelacyjny – w oparciu o art. 350 § 1 i 3 k.p.c. – sprostował oznaczenie przedmiotu sprawy, jako o odmowę wykonania tytułu wykonawczego.

Zaopatrzenie przez Sąd w B. swego orzeczenia w zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego przesądza rozpoznanie sprawy, a w szczególności rozpoznanie żądania odmowy wykonania tego orzeczenia na terenie Polski w oparciu o przepisy rozporządzenia (WE) nr 805/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z 21 kwietnia 2004r. w sprawie utworzenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego dla roszczeń bezspornych (Dz. Urz. UE L z 2004r. nr 143, s. 15 z późn. zm.; zwanego dalej rozporządzeniem). Art. 21 ust. 2. rozporządzenia stanowi, iż w żadnych okolicznościach orzeczenie lub nadanie mu zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego nie mogą być przedmiotem merytorycznej kontroli w państwie członkowskim wykonania. Sąd polski, jako sąd wykonania nie jest zatem władny badać, czy zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego zostało nadane prawidłowo, lecz rozporządzenie to winien stosować dla rozstrzygnięcia sporu wynikłego na kanwie wykonania tegoż orzeczenia.

Zgodnie z art. 21 ust. 1 rozporządzenia: na wniosek dłużnika, sąd właściwy w Państwie Członkowskim wykonania odmawia wykonania, jeżeli orzeczenie, któremu nadano zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego, nie da się pogodzić z wcześniejszym orzeczeniem wydanym w jakimkolwiek Państwie Członkowskim bądź w państwie trzecim, pod warunkiem, że:

a)wcześniejsze orzeczenie zostało wydane w odniesieniu do tego samego przedmiotu sporu i dotyczyło tych samych stron; i

b)wcześniejsze orzeczenie zostało wydane w Państwie Członkowskim wykonania lub spełnia warunki konieczne dla jego uznania w Państwie Członkowskim wykonania; i

c)niemożność pogodzenia orzeczeń nie była i nie mogła być podniesiona w formie zarzutu w postępowaniu sądowym w państwie członkowskim wydania.

Aby sprzeczność orzeczenia, któremu nadano zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego z wcześniejszym orzeczeniem uzasadniała odmowę egzekucji (wykonania) wymienione warunki muszą być spełnione kumulatywnie. Warunki te w rozpatrywanej sprawie nie tylko, że nie zachodziły, co nawet nie były powołane jako podstawa powództwa przeciwegzekucyjnego. Inne zaś środki służące zwalczaniu tytułu wykonawczego w państwie wykonania nie zostały przewidziane ani w prawie unijnym, ani w polskim porządku prawnym.

Wprawdzie w doktrynie wyrażony został pogląd, iż skoro art. 20 ust. 1 rozporządzenia (stanowiący, że orzeczenie, któremu nadano zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego, jest wykonywane na takich samych warunkach, jak orzeczenie wydane w Państwie Członkowskim wykonania) dotyczy jedynie przebiegu postępowania egzekucyjnego od chwili jego wszczęcia przed właściwym organem egzekucyjnym, zatem do powództwa przeciwegzekucyjnego stosowane powinny być przepisy prawa polskiego, bowiem rozporządzenie tych kwestii nie reguluje (M Arciszewski; Klauzula wykonalności Pr.iPUE 2007/4/49). Niemniej wyrażony został też pogląd przeciwny, wyłączający dopuszczalność powództwa opozycyjnego przed sądem państwa wykonania, uzasadniany tym, że szerokie rozumienie pojęcia dostępu do wykonania orzeczenia, tak jak jest ono ujęte w ósmym motywie rozporządzenia wymaga, aby środki przeciw europejskiemu tytułowi egzekucyjnemu dostępne były wyłącznie w jednym państwie, a nadto uzasadnianego tym, że dopuszczalność powództwa opozycyjnego wynikającego z prawa krajowego godzi w podstawową zasadę ogólnoeuropejskiej skuteczności europejskiego tytułu egzekucyjnego (B. Hess: Europäischer Vollstreckungstitel und nationale Vollstreckungsgegenklage; IPRax 2004/6, s. 494). Sąd Apelacyjny zauważa, iż gdyby intencją ustawodawcy europejskiego było dopuszczenie powództwa opozycyjnego przeciwko orzeczeniu zaopatrzonemu w oparciu o przepisy rozporządzenia w zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego, to kwestię tę by wyraźnie uregulował, tak jak to uczynił w odniesieniu do zobowiązań alimentacyjnych w art. 21 ust. 2 rozporządzenia (WE) nr 4/2009 z 18 grudnia 2008r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych, który stanowi: "Właściwy organ w państwie członkowskim wykonania odmawia, na wniosek dłużnika, wykonania w całości lub części, orzeczenia sądu pochodzenia, gdy prawo do wykonania orzeczenia sądu pochodzenia wygasło lub nie może być egzekwowane na skutek przedawnienia na mocy prawa państwa członkowskiego pochodzenia lub prawa państwa członkowskiego wykonania, w zależności od tego, które z nich przewiduje dłuższy okres przedawnienia". Przedawnienie zobowiązań alimentacyjnych, objętych europejskim

tytułem egzekucyjnym stanowi podstawę do żądania odmowy wykonania tytułu w oparciu o przywołany przepis stosowany w związku z kompatybilną regulacją krajową, tj. art. 840⁽³⁾ k.p.c. Natomiast podstawy takiej ani w przepisach unijnych, ani w przepisach krajowych nie stanowi przedawnienie zobowiązań innych, niż alimentacyjne, a stwierdzonych orzeczeniem zaopatrzonym w zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego.

Skoro przedawnienie zobowiązań alimentacyjnych stwierdzonych orzeczeniem zaopatrzonym w zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego, stanowiąc podstawę do żądania odmowy wykonania, nie może stanowić podstawy do zastosowania art. 840 §1 pkt. 2 k.p.c. w Polsce jako państwie wykonania, to trudno wskazać racjonalne powody do przyjęcia, iż w przypadku orzeczeń, obejmujących zobowiązania inne niż alimentacyjne stosowanie art. 840 §1 pkt. 2 k.p.c. nie zostało wyłączone. Przeciwno orzeczeniu zaopatrzonemu w europejski tytuł egzekucyjny nie można wykorzystać instytucji powództwa (art. 840 §1 pkt.2 k.p.c.) także i z tej przyczyny, że jego uwzględnienie powodowałoby wyeliminowanie tego orzeczenia nie tylko z polskiego obrotu prawnego, ale także pozbawiłoby go skuteczności w państwie wydania tego orzeczenia, podczas gdy przepisy rozporządzenia przewidują jedynie możliwość odmowy wykonania tego orzeczenia w państwie wykonania. Konstatacja ta przemawia za przyjęciem stanowiska wyłączającego powództwo opozycyjne w państwie wykonania. Sąd polski, jako sąd wykonania nie może kontrolować merytorycznej zasadności orzeczenia zaopatrzonego w zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego, nie może zatem badać zasadności i wymagalności obowiązku objętego tym tytułem i uchylać się od jego wykonania ponad zakres regulowany przez art. 840³ k.p.c. i przepisy rozporządzenia, które określają zakres dopuszczalnej kontroli i ingerencji sądu polskiego w wykonanie orzeczenia innego państwa Unii Europejskiej. Uchylenie art. 840³ k.p.c. stanu tego nie zmienia, prowadząc do stosowania w tej materii przepisów rozporządzenia.

Ponadto trafnie w apelacji pozwany podniósł, iż zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie pozwala na przyjęcie, iż zobowiązanie stwierdzone prawomocnym orzeczeniem Sądu n. uległo przedawnieniu, a to z racji braku wykazania, iż postępowanie egzekucyjne prowadzone w N. zostało zakończone. Poza sporem pozostawało, iż postępowanie egzekucyjne zostało wszczęte w N., a także, że w jego toku były podejmowane czynności egzekucyjne w 1989r. oraz w 1991r., 1993r. i 1994r. Skoro pozwany twierdzi, iż postępowanie to nadal się toczy, to bez wykazania faktu, sposobu i daty jego zakończenia, nie sposób ustalić początku biegu terminu przedawnienia, a w konsekwencji przyjąć, iż powód wykazał, że zobowiązanie objęte europejskim tytułem egzekucyjnym uległo przedawnieniu według prawa polskiego. Na marginesie już jedynie wskazać należy, iż treść orzeczenia zaopatrzonego w zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego (waluta, wysokość odsetek, zamieszkiwanie lub pobyt obu stron w N. w dacie wydania orzeczenia) wskazuje, iż sąd ten zastosował prawo n.. Sądowi polskiemu nie są znane okoliczności faktyczne, które zostały przywołane przez pozwanego w rozpatrywanej sprawie, a powoda w sprawie, która toczyła się przed sądem n. na poparcie żądania pozwu, a które legły u podstaw przyjęcia przez Sąd n. swej jurysdykcji i prawa właściwego dla rozstrzygnięcia sporu powstałego w wyniku zawartej przez strony umowy pożyczki.

Z tych to też przyczyn, Sąd Apelacyjny, nie przesądzając czy dla stwierdzenia przedawnienia znajduje zastosowanie prawo polskie, czy też prawo n., stanął na stanowisku, iż ocena tego stanu rzeczy i rozpoznanie powództwa opozycyjnego leży w wyłącznej kognicji Sądu pochodzenia orzeczenia i - w oparciu o art. 386 § 1 k.p.c., zmienił zaskarżony wyrok, przez oddalenie powództwa. O kosztach postępowania w obu instancjach, Sąd Apelacyjny orzekł na zasadzie odpowiedzialności za wynik sporu, w oparciu o art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 108 § 1 k.p.c., zasądzając od powoda na rzecz pozwanego koszty wynagrodzenia pełnomocnika w stawce minimalnej przewidzianej w § 6 pkt. 6 w zw. z § 12 ust.1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jedn. Dz.U. z 2013r., poz. 490 ze zm.).

SSO Aneta Pieczyrak-Pisulińska SSA Roman Sugier SSA Joanna Naczyńska